

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО ЈЕДАНПУТ НА ТАБАКУ

Цена ва Србију:

на годину . . . . . 6 дин.
на пола године . . . . . 3 дин.
за стране земље на годину . . . . . 9 дин.

УРЕДНИШТВО и АДМИНИСТРАЦИЈА

ЈЕ У ЗДАЊУ

ОПШТИНСКОГ СУДА

Цена је огласима 6 дин. пара од врете
Преглату ваља слаћи унутрњом на општин-
ски суд а све кореспонденције на уредника
РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ.
Неплаћена писма не примају се.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

ПРОТОКОЛ

редовног састанка одбора општ. београд. 10 маја 1886 год.
10 маја 1886 год.

Били: г. председник М. М. Богвићевић, одборници и заменици: К. Петровић, С. Станковић, М. Ј. Марковић, М. Валожић, И. Антоновић, М. А. Павловић, Ђ. Милићевић, А. Ђ. Кумануди, Н. М. Боди, М. Клидис, В. Дучић, Н. З. Поповић, Светозар Јанковић, Ем. Штајнлехнер, Ј. Д. Стефановић, Ђ. Козарац, Ф. Розелт и Ј. М. Јанковић. Деловођ Сп. Хаџи-Ристић.

Г. Председник износи жалбу лебарског еснафа преко варошке управе, да се промени одлука, којом је одбор прош. састанка спустио цену лебу на 18 дин. пара.

Г. Мил. Марковић. Мало смо се били зауктали кад смо спустили на 18 д. пара кило. И кад спуштамо не треба толико пошто и цена жита не допушта толико побијање цене.

Г. Ман. Клидис. Нема никакo места да повисавамо цену тако брзо. Ако надзорна власт налази да нисмо умељно поступили кад смо спустили са 4 паре те одредили 18. пара динарски кило, нека сама повиси цену у колико је потребно.

Г. Мил. Павловић. Право је господо удесити цену која ће одговарати цени жита. 18 д. пара кило мало је, нема сумње. За то предлажем да одредимо 20 д. пара.

Са 10 противу 7 гласова, одбор је

усвојио:

да цена лебу буде 20 дин. пара од кила. Да се не мења ранија одлука и не диже цена од 18 дин. пара Против, гласали: Клидис, Штајнлехнер, Н. Боди, Н. З. Поповић, С. Станковић, Атан. Кумануди, Св. Јанковић.

Г. Председник. Ламберт Клузачек поднео нам акт којим тражи да право на чишћење димњака пређе само на њ, да се дакле смрћу Алексића сматра да је остао у обвези по уговору само он. Међу тим Марија жена п. Алексића изјавила је да ће она да продужи радњу свога мужа са момцима и под истом фирмом. Правобранилац наш мисли да немамо разлога усвајати тражење Клузачека на штету Алексиће.

Г. Степа Добривојевић. Уговор је теретан — прелази и на наследнике. Клузачек пак не ради сам — већ све преко момака.

Према овоме одбор је

изјавио:

да не налази основа да улази у расправу међусобног неспоразума молиочевих.

Г. Председник. Добровољна пожарна дружина моли да јој општина даје помоћ, као што је и раније било.

Г. Ем. Штајнлехнер. Више пута имао сам прилике да говорим како је право одредити сталну помоћ овој дружини, која врши готово редовно једну дужност општинску и човечанску. Само за то што није налазила ни најнужније потпоре, дружина је дезорганисана. До сада све нису били регулисани односи између ње и општинске, плаћене пожар. чете. За то није било ни нужне хармоније и сваки заједнички им рад остајао без осетног успеха.

Треба потпомагати ово друштво и материјално и орално, јер то оно више но икоје друго, с правом залужује.

На предлог председника, одбор је

изабрао:

г. Ем. Штајнлехнера, М. Валожића, Мил. Павловића, Ф. Розелта и Косту Петровића да израде преустројство за обе пожарне чете, како би се односи њихови довели у склад и сагласност, па онда учинило даље што је нужно.

Г. Председник. износи молбу г. г. Стев Јевтовића и Мих. Борисављевића да се Ибарска улица откопа у колико је нужно.

По прочитању молбе, одбор

решило:

да се молиоци упуते на стрпљење до нивелације.

Г. Председник. Управа читаонице и опет моли да јој се не наплаћује кирија за стан, да се дакле суспендује одлука, којом сте решили да од 1-ог Маја плаћа стан сама, а општина да јој га не даје бесплатно.

Г. Коста Петровић. Истина је све што управа читаонице наводи; истина је да је и она била једно огњиште науке; али то још не значи да је општина обвезана да на вечита времена набавља читаонички стан, чак и онда, кад много пречим дужностима са окупације средства не одговара. Таква једна стара установа, ако се је развијала требало би да је до данас нашла могућности да сама себи осигура опетанак: да није на ичијем терету. Ја већ си-

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

тога не бих могао гласати у корист молбе читаонице што сам у опште уверен да све наше такве установе и удружења као да намерно неће да стану на своју ногу, те живећи наслањањем на оне на које најмање треба, падају чим им се то откаже.

Установе треба да ничу из себе, да живе самостално. Иначе вегетују само. Рецимо да општина даде читаоница још за неко време то благодејање, па шта се тиме постигло! Ништа. После 2—3 године опет се мора да одузме. Ваља ширити број чланова, те узозима да се створи потребан извор за опстанак. Друга излаза нема. Читаоница је то у толико лакше, што је протежирају кругови који су у стању да подносе и веће жртве од редовних улога.

Но још нешто.

Ми не можемо да мењамо два пут донесену одлуку одбора.

Г. Мил. Ј. Марковић. Као и предговорник, и сам признајем корист читаонице, нарочито корист коју је доносила од првог поставка свог па до данас, па сам за то баш мишљења да се молби одазовемо. Дајемо и капом и шаком на којекакве ситнице а да не дамо једноме просветном заводу! Све општине имају својих читаоница. Не смемо гледати на материјални него на морални интерес!

Г. Бура Козарац. Придружујем се гледишту предговорника. Додајем још то да се свуда у свету нази и тежи одржању најстаријих установа. И нас треба та тежња да креће. После тога одржање једног оваког завода, служи сјају нашем, угледу престонице! Треба читаоницу одржати.

Г. К. Петровић. Дакле у начелу слажемо се сви: читаоницу треба одржати; само ја налазим да њено одржање не условљава само то ако јој дадемо још за неко време бесплатн стан. На против, руковођени оним обзирима, које укрепише речи предговорника г. г. Марковића и Козарца, ваља апеловати на патриотизам оних који су најпре позвани за потпомагање и овог завода. Њему за опстанак и развитак потребује обилата потпора а та се од општине не може да иште. Баш тиме што ћемо одузимањем помоћи у стану, довести читаоницу у незгоднији положај, учинићемо да се за њу покаже више заузимљивости од оних који су позвани да не допусте њеву пропаст; а који, као чланови, могли би вечито чекати да општина одржава читаоницу.

Ово би најзад и могло бити, кад би наша општина била у положају осталих наше краљевине, али такав случај није. У Београду су толики други слични и савремени заводи, да читаоница има само минули значај. Што се тиче сјаја и угледа, тешко да ће они који то траже, дакле странци, завирити и у читаоницу; а зло ако и без ње не буду могла тога наћи. Читао ица је вршила свој задатак и за Београд одиграла своју улогу. Ако ће се одржати, не треба то да буде ни од милости општине. Но то тек узгред: главно је, да је одбор донео одлуку, која се не може сада потирати.

Г. Мил. Павловић. Разлозима г. г. Марковића и Козарца додајем тај да се читаоном служе и ђаци.

Г. Ђ. Милићевић. Као сусед, могу уверити да они ђаци недозаде у читаоницу, који не посећују у друга места; такви иду у нар. библиотеку, Већи више у кафане,

на читање. То сви знамо. У осталом новине не васпитају човека баш толико; и како у читаоници нема књига, не би била штета баш и кад би ђаци изгубили могућност да тамо читају новине.

Читаоница је за чланове само. Они треба и да је одржавају.

Пошто се више нико није јавио за реч стављен предмет на решење и одбор са 10 против 7 гласова

п р е ш а о :

преко ове молбе на дневни ред, остав при ранијем решењу.

Против били: Н. З. Поповић, М. Марковић, М. Павловић, Ил. Антоновић, Ђ. Козарац, М. Валожић.

Г. Председник износи изјаву повлашћеника за извожњу ђубрета, да му је немогуће опстати са послом, ако се не ујемчи да газде зграда плаћају таксу — у след чега

о д л у ч е н о :

да председништво учини што је нужно код полиције.

Г. Председник саопштава да се поварио насип који води н. гробљу, па је нужно изменити трасу по нахођењу општ. инжењера.

Г. Ст. Добривојевић налази да би за то требала да буде одговорна комисија која одобрила трасу.

Г. Ем. Штајлехнер наводи да томе нема смисла и да није узрок лоша траса но тежња да се јевтиније насип награди.

Г. Мил. Марковић сећа се да је толико из новина чито о нашем пројектовању и направци тог насипа, за то држи да би једном требало извршити све што је нужно да би се утврдило насип, како ваља.

Према овоме одбор

и з а б р а о :

г. г. М. Стојановића, Ст. Добривојевића, В. Антића Ф. Розента и Мил. Марковића да изађу на лице места и реферишу шта је нужно предузети да се насип утврди.

Г. Председник иште да се реши колико да плаћа Ђура Иванишевић за место на „зеленом венцу“ гди му допуштено да продаје на ситно дрва.

Г. А. Кумануди иште а г. Петровић налази да се решење одбора не може да опозове, чему се придружује и г. Добривојевић.

Према томе

р е ш е н о :

да Ђура Иванишевић плаћа 12 динара месечно, да продаје дрва на ситно до динара, и да не држи на месту више од 5—10 хвати.

Г. Председник. Износи извештај комисије ГБр. 290 о откопавању врачар. улице и одбор

о д л у ч у ј е :

да се направи предрачун.

Г. Председник саопштава молбу становника пријепољске улице да им општина изврши калдрмисање троара.

Г. К. Петровић мисли кад се од општине ништа друго не тражи него да она изврши направку да се то може учинити.

По договору г. г. одборника

решено:

да општ. инжењер направи предрачун, па ако становници улице пристану и по њему положи сви паре општини унапред, озда да се послу приступи — али и то кад буде свршена и одобрена нивелација.

На молбу Софије Миловук, Марије Гајић и Милке Вучићевића

одлучено

да им се изда из општнске касе по 60 дин. помоћи на лечење.

Саопштена акта за узерења и одбор

изјавио:

да је Персида Пивашевић учен. в. жен. шк. сиротњг стања а Риста Стојановић калфа, непознат.

НЕСЛУЖБЕНИ ДЕО

ХАОТИЧНА СИТУАЦИЈА.

Последње десетине XIX века, као да су спремне да крунишу свој започети рад крајем XVIII века. Искра револуције, за слободу народа, са разорених зидина Бастиље, одсевнула је последњих година, ма и у другој форми, под зидинама Стамбола. Но да ли је ова божанствена искра у рукама Прометеја или се њоме титрају зли дуси, који би да сруше на балкану стари ропски век те да нам страшније ланце донесу, то ће будућност на скоро показати. Немоћни, а распарчани народи на балканском полуострву имали су прилике видети, како се око њих сплета мрежа разноврених политичких и економских струја са стране, да их, ако не са свим поплави а оно тотално своје упливу подчини.

Догађаји последњих дана, који се испољеше у Бугарском питању, под именом „Орлеанске интриге“, указују нам на нову политичку фазу, у коју ће без сумње цела Европска ситуација за кратко време, доћи. Бугарска је управо онај кључ, који ће отворити врата новој ситуацији с поља. Но колико ће времена проћи, докле ово питање дође у своју последњу фазу, то сумњамо да би икоји политичар од заната могао прорећи. Главно је то, да ово није последња фаза у којој се данас Бугарска налази.

Да погледамо само, ма и површно, како је Бугарска до овог питања дошла, и у колико је она била оруђе упливу са стране.

Ми смо видели, како је после, берлинског конгреса, који је Сан-Стефански уговор сузио у најуже границе, стављена једна јака контрола над продирањем велике руске струје у источном питању. У то доба изгледаше да Русија стоји чврстом ногом на балкану, и нико необраћаше озбиљне пажње оној аргусовој контроли, коју је Енглеска са Бизмарком, у лицу Аустро-угарске на Балкану поставила. Овај само чин био је од јаког значаја по даљи развој ствари у балканском питању. Наметнути, у бугарској кнез, у лицу једнога Батемберга, који стајаше под високим покровитељством Русије, беше у ствари само помоћник западне превласти; као што та западна струја, која иђаше у натач Руским интересима на балкану, не беше ништа друго него мост преко кога требаше да пређе уплив Аустро-угарске, коју Германија, *по своје политичком и економском тежишту, мора на исток потискивати.* У своје сопственом делу, ослобођеној Бугарској, била је принуђена Русија да гледа једнога фактора, који иђаше на то да јој на балкану што сталнијих препрека начини; а како јој руке беху везане она мораде трпети очекујући згоднији час те да спречи даљи ток западним струјама, које Аустро-угарску преко окупационих земаља и преко Србије ка Бугарској потискиваше. Ослободилачка политика једнога Батемберга није се могла допасти Русији ни за то, што се у томе послу јасно огледаше један покушај да се Русија што већма одстрани од свога мезимчета и да Бугарска што лакше падне у сферу интереса западних сила. Међу тим, и ако јој се ова Батембершка комедија не допадаше, немогаше Русија ни у колико исту спречити, пошто у њој лежаху непосредни интереси, мал не свију западних сила, које страхују да им Русија, са јаком превагом на балкану, не би пореметила интересе од животног питања. И за цело, ова зебња, са гледишта њихових интереса није без основног разлога. Заузевши сигурне положаје на балкану, а имајући за собом грдне просторије средње азијске, Русија би била у стању да ступи у одсудан положај према досадашњем развоју осталих сила, а нарочито Аустро-угарске и Енглеске. Имајући ово на уму морала је Русија мирно да гледа прокламовање једне Румелије и весело одобравање Аустро-угарске, која, у то доба, играше, међу двома суседним државицама, једну, по све, дволичну ролу. Да не беше Русија на овакав начин спречена зар би могла иначе гле-

дати и не сметати догађају, који ослобођену Бугарску, по јефтину цену, доведе у нову фазу отворенога непријатељства према свему рускоме; и зар би могла гледати потајно удварање западнога принца према суседној Аустро-угарској монархији? Да Русија не беше у то доба везана, са свију страна, лако би пресекла онај Гордијев чвор, који Аустро-Енглеске руке, под потајним протекторством једног Бизмарка, над Бугарском сплеташу.

Али са изненадном променом фронта, коју је бугарска у овом времену учинила, десио се један случај, који на први поглед изгледаше да је постао искључиво услед унутрашњих, чисто бугарских, струја, но доцније се показа да је и то одавна смишљени план са стране. Батемберг, који, у Румелиотском догађају, беше слепо оруђе Аустро-угарских тежња на Балкану, и ако у ствари, замишљаше да по својим симпатијама и делима нагиње више средњеевропским силама, или још боље Енглеској, мораде напустити земљу и оставити на милост Европе трагикомедију ослобођења у којој он играше доста видљиву и — доста комичну улогу. Он оде из земље да уступи места још погоднијој личности, која ће руску Бугарску савршено у сферу Аустро-угарске интриге бацити. У овом међувремену изгледаше нам, за неколико часова, да ће уплив Руске политике у Бугарској на ново васпостављен бити. Шта више Русија створи кандидата у лицу кнеза Мингрелија, који би, за цело био истински представник руске преваге у Бугарској. Русија приступаше делу; а Порта базирајући се мудро око себе одобраваше, ма и привидно, овај избор очекујући, хоће ли га, својим старачким рукама, благословити савезнички владика, који у једној прилици јасно наглашаваше: да за балканско питање неће ни једног мушкетера жртвовати? "И шта би? Искрени савезник Русије стаде, у последњем часу, на супрот васпостављању руске преваге на Балкану, замишљајући свој положај у ситуацији, која би могла наступити, кад би Русија у Бугарској чврстом ногом стала. Германија је одсудно решила да јој је већи интерес ако Русију у Бугарској веже и ако Аустро-угарска струја и овом приликом сузбије струју руску. Германија је, у овом случају, помишљала да створи према Русији ново издање непријатељске контроле, као што је, према Германији, Француска, коју Русија после Паришког мира, све јаче, својим симпатијама, подржава. Испољен доказ у овоме, био је тај, што је Беч оног истог дана, кад је руски кандидат,

као будући кнез Бугарске изашао пред цара, послао свога Кобурга у Берлин и овај је примио свој благослов из руку Вилхелма и гвозденог канцелара. Је ли се надала Русија да ће је њизин савезник, поред свега пријатељства, у овако критичан положај ставити, ми незнамо; али, да је из овоког факта могла Русија видети отворену тежњу Германије, у то не сумњамо; не сумњамо ни за то, што је, мало за тим, после свога политичког шаха Германија успела, са покушајем да створи доста могуће шансе за шах-мат своје северном савезнику, основавши тројни савез између себе, Аустрије и Италије, а подкрепивши га и пристанком Енглеске на рачун чувања Турске целине. Овај, доста тежак положај, у који данас Русија ступа, као да се у многим отежава и тиме, што у овом часу помоћу Енглеске ради Германија да се Шпанији створе што већи изгледи за степен велике силе, која би, за леђа Француске, била, у сваком случају, спремна да помогне Немачкој у случају сукоба, макар и оружаном неутралношћу изнад Пиринејских гора. Пред руским дивом лежи рукавица, коју је гвоздени канцелар бацио хоће ли је Русија подићи, то је питање скоре будућности, за коју мислимо да није баш тако далеко, јер у одговор свему као да чујемо звек мача који на Гилијциске границе одјекује.

Свршиће се)

МИР?

„Что ти мѣъ поешъ Лазаря“

..... А ја опет не знам, откуда се напуни атмосфера миомиром?

И септенати, и кредити за нова оружја, и савези, и јуначка граја у делегацијама, и трка у наоружању војсака, и прикупљање њиово на границама, и на границама убијства, и финансијске и економне борбе, и врбовање нових савезника по Лондону и Мадриду, и то све за мир.

— Ала тај чича Мир, стрице, много закера.

— Закера, дабоме; као сваки болесник, синко.

Сад му држе „конзилијум“, зато толика граја.

— * —

Спорно питање између Француске и Немачке — Елзас и Лотринђија стоји још отворено, као жива рана, која се не лечи; Бугарска котрља се као златна јабука још између Русије и Аустрије,

око које се драже; Кобург се под штитом аустро-мађарским закнежава сâм, противу воље сила и свога суверена, а на ругу Русије, као да је пронашао нови Елдорато; ништа се на боље не окреће што год је постало узроком раздора, ал људи оће мир, и то је, веле, доста.

Мир, па макар све остало као што је — у вашару: и Кобург у Бугарској, и аустро-„фактичко“ бугарско „сојединеније“ са Румелијом, и Аустро-Мађарија у Босни и Херцеговини, и Немачка у Елзасу и Лотаринђији. Још да су побунили Пољаци и на рачун Русије створили Пољску, па мир бог.

Ја мислим да ни један српски адвокат не би умео боље заступати овакав „мир“, но што то чине они, који га сваким даном нарушавају па ма то ко био. А ви знате већ добро: где дође адвокат, ту мора да је кавга одавно већ замешена. Главно је само, ко ће добити ..... ал не, оде играју батине, а не право. Дакле бадава је сво глаголисање, па ма то било и мудро, јер је мир осигуран.“ Кад се лепо изглади љуска, језгра може бити какво му драго, и мир је „дуготрајан.“ — —

Ја не знам, откуд тих тица злослутница? Откуд навештај рата, кад су сви чисте савести ко анђели? Будите уверени, да нити има тих тица, нити каквог „неблаговештенија.“ Има нешто, ал то је маленкост. Деца је обично тумаче тако, да кад их засврбе леђа, значи, да ће бити батина. Ал то је опет зато маленкост, ма се који пут и обистинило. Од прилике тако су надали мачију вриску и наши добри суседи: би ће батина; рат, рат! кад овама људи нам без по муке доказаше, да је свуди опет мир, а њи да леђа сврбе „из шпекулације.“ Ви то не разумете „да сврби из шпекулације“ ал зато и ни сте просвећени „Тевтонци“, већ Шумадинци; ђаво Шваба па је и то изумео.

И верујте да је тако. Што сад кога сврби, ни су то никакви рђави предзнаци. Гди је од свраба постала бура! Гди је магла могла наћ да извали!

Зато је, вид те, мир осигуран. — —

Па ни Босна и Херцеговина не могу бити повод немиру. Од како су дошле у руке наше тете сусетке, добро им је.

Народ је задовољан — јер нема ком да се потужи. По друмовима ако не тече баш мед и млеко, а оно снују густе аустро-мађарске патроле, да осигурају људима оно што немају — па и слободу. Калајијеве су касе пуне, дефицита нема, а то је најбољи доказ, како се народу даје и капом и шаком. Јерарсима је од, чисто Босанске и Херцего-

вачке крви, још боље, јер их нико не тера на силу бога у -православље. Па куда ћете више?

Што сад Петербуршки „Херлод“ о напуштању Босне и Херцеговине болује *будите уверени*, то не може бити повод рату. То се тако слатко отаљава у миру и највећој љубави, да већ нема.

Узмите н. пр. „Пестор Лојда“ па читајте.

Полемишући са „Херлод“-ом о тој ствари, он му отворено вели, да баш и кад би Босну и Херцеговину Аустрија напустила, Русима не би поможено било. А присајединили их већ постојећим балканским државама, а остварили нове и самосталне, све једно, не би опет никакве помоћи било. Не буди вама Србима криво, ал што јес-јес, те би државице осилиле и постале би по Русију опасне, судбоносне, јер се не могу никад „панрусизмом“ помирити.

Видите господо! Одбите оно, што је у тим речима јавна денуцијација, што потпуно одговара и „јуначком кољену“ мађарском и величију царевине, отворте песницу и вама у шакама не ће остати ништа, ама ни повод рату. То је „кумст“, Шумадинци, а не мачји кашаљ. Зато и мора бити мир умирен. —

Добри пријатељи, па се опомињу да се толико око Босне и Херцеговине не зајануре, јер нема вајде. „Херлод“ дакле греша, што не оставља провинције те под Аустријом, јер ту Русији не само што ни су опасне, но и од вајде, што не би су биле у рукама балканских државица. Србија и иначе само „кибицлује“ па већ и дрема, само да оће врашки тај Херлод да ћути. Најзад ућутао, не ућутао, вели, ми Босну и Херцеговину, кад смо већ ту, не дамо, *и мир је с наше стране осигуран.*

— * —

„Зашто и да не буде мира, кад га сви жељно тражимо“ — говорили су неки лупежи кад су се надали потери.

„Та што ћути, што не проговори већ једанпут, ма белу, ма црну, ми ћемо сваку реч прихватити оберучке и учинићемо све, што праведни захтеви Русије могу — отрпети, мисле неки искрени пријатељи мир.“

Та мир је целој Јевропи нужан, ко парче леба. Ратар се наслађава од свога труда само у миру. Трговина лети, индустрија цвета, народи благују само у миру — зато нам је нужна Бугарија ко и Босна и Херцеговина.

„Шул-лерер“ нека прича ђаку, а ђак црквењаку, шта је то мир, тако, да мир проникне сав

народ, као лешкајуће овце; као мађија која се с ви-
сина излива, и сви да ћуте и да мирују. Што ра-
димо, да радимо, ал други мора да буде крив. Крив
је онај, који и данас још, у XIX веку, чита моли-
тве а не лаже; ко држи у руци Требник а не ко-
деке немачког поштења „маклерског“; крив је, што
тера лулежа, кад човек лепо виче: *та дај ми мира!*

То, вид'те, ни су сасвим мали разлози. А да
вам докажем потпуно, да је мир осигуран сасвим,
и да је то само марифетлук немачких и мађарских
државника, што вичу: рат, рат! да вичу само у
цељи да им кесе народне отворе дно, позивам се
за доказ још на једну јевропску велесилу — на
Кобурга. И он се, ево, жури, да наоружа мир до
зуба, као што су то чинили и остали. И сад ре-
шите, немам ли право?

Погледајте. Мир је истурен целој Јевропи на
видик — на врх ножа.

Сироче, само да се не окрвави! — веле ушла-
шени народи.

Бдин.

ИЗ ПОЗОРИШТА

КРЕОЛКА

(драма у пет чинова од А. Белоа)

Божанствени Одисије! Шта су твоје невоље
према невољама данашњег поколења? Шта је твоја
плашња, пред намећом песмом опасних сирена, пре-
ма нашој? На мору искушења, где те је судба
навезла могао си пркосити чаробним сиренама, које
те, лепотом своје песме и чаробним дражима свога
тела мамеше у крило неизбежне смрти. Ах, ти си
све то издржао јуначки на славу класичног посто-
јањства! запушио си уши памуком, а руке и ноге
дао си везати за катарку, те тако ниси чуо оно
слатко, лажљиво, мамлење, а њихова драж не беше
у стању да те одвуче у понор смрти; јер те мо-
рнари претегосе јако за катарку спасења. О, ви,
обешењачки морнари! бар да вас је неколицина
овде; или да нам је звати гди расте спасоносни
Одисијев памук, те да затиснемо уши пред маме-
ћим звуцима модерне сирене, која нам из мора по-
језије помаља дражесна недра, да нас што пре у
своје ништавило баца. Како су чаробна њезина не-
дра на која ми срљамо; али како је гнусан реп
који она дубоке скрива, чекајући да нас што згод-
није на недра своја прими и што јаче својим ре-
пом ошине!

„Е, није вајде! Белоа је чаробан писац!“ до-
шанну ми један познаник, и упревши свој бинокл
у раскошно намештену коцкарницу, модерну, раз-
бојничку пећиву, гледаше, са задовољством, како
неколицина одабраних центлмена један другог на
картама пљачкају и упропашћују, *иа ипак за то
остају иуни части и достојанства*; како пијан ка-
ваљер, кога је, од претеравог уживања, благословита
подагра свима знацима, нервозности, костобоље и
ћеле, прилази газдарици коцкарнице, лепој, а *чести-
тој*, Креолци, да је — само загрли и ништа више;
а она се мирно уклања, без срдње, па за то, ипак,
остаје *честита*, дражесна, госпа (или можда и го-
спојица; јер нам писац ову часну могућност није
објаснио.)

„Сиренска песма!“ — рече неко за моји леђи;
а тај узвик бејаше довољан да мојој рецензији пред-
говор даде.

И за цело, он је погодио. Модерна француска
комедија, о којој смо ми већ толико пута говорили,
има истоветну сличност са Одисијевим сиренама.
По својој спољашњости она је красна. Жива и те-
чна конверзација чисто вас маме; али резултат свега
биће подобан резултату Одисијевом, који би се до-
годио, да се срећом није добро за катарку везао.
Дв видимо:

У Креолци нам је представљен тип једне жен-
скиње, која је као робиња, тамо негде преко Оке-
ана била презирана и шибана. Ђорђе Ди Хамел,
младић, са двадесет хиљада годишњих доходака, осло-
боди је. За њезину част он се дуелира и у пркос
јавноме мњењу пуне две године „шпацира“ са до-
тичном девојком, (без сумње: у братским односима)
по беломе свету. Али та креолка хоће леп живот,
друштво, весеље, каруце и т. д. па дошавши са
њиме у Хавр изјављаје му (да боме, са свим на-
јивно, као што се то приличи поштованој девојци,
која пуне две године живи са Ђорђем—као с бра-
том), да ће да се од њега одвоји и живи засебно;
овај у очајању дочена револвер и нагрди јој ви-
лицу, (ово истина не беше братски; ал шта му знаш,
кад немога друкче да буде), а затим буде кажњен
као злочинац са пет година робије. После издр-
жане казне он одлази са мајком у Париз, где живи
под лажним именом „Жерар.“ Ту се упозна са
Марселом, ћерком де Рива, која се (са свих својих
четирстотине хиљада годишњег прихода) смртно за-
љуби у њега. Али Жерар, знајући своју прошлост,
избегава је и јуначки се брани од ове љубаване
напасти (разуме се и од четир стотине хиљаде при-
хода) говорећи себи, како несме упропашћавати

једно поштено девојче. Тако би се и свршило да девојчету неприскочише у помоћ слаби нерви те поче, час по час, у несвест падати; а Ђорђе, као но ти племенит човек, па још и заљубљен, заборави на сву стојичку филозофију своју и узде Марселу. Али Креолка дознаде да Ђорђе живи под псевдонимом и да се оженио; па ти лепо из све снаге запе и привуче Ђорђа у свој коцкарски (али за то ипак центлменски) салон, са заповешћу да јој свако вече долази и ту да освањује, иначе ће целу тајну издати његовој жени. Кукавни Ђорђе, да би само жену од ударца спасао постаје редован гост Креолкине коцкарнице и ту само за једно вече добије на картама (разуме се „часно и поштено“) 80000 франака; оглоби на тај начин, Виктора и Потена, два блесана, који у осмогодишњем уживању код Креолке изгубише косу, здравље и имање. Сад тек у овом чину настаје друга љубав. Креолка, која пре Ђорђа није љубила, сад га љуби и ништа друго не ради него седи на фотељи и са прикованим очима блене у Ђорђа неколико недеља. Ово би тако можда до безконечности трајало, да Марсела, која има ту лепу врлину, да сваки час у невест падне, не дође изненада у коцкарницу и не покуша да још једном падне у несвест. Ђорђе јој овде објасни да он није љубазник госпође (или госпојнице) Креолке и исприча јој, шта је он сиромаш морао трпети, долазећи у ову јазбину. Нпр: морао је трпети да оглоби људе са 80.000 фор. на картама ит.д. Раздера Креолци зео са вилице, показа жени наказану вилицу и јуначки оде; а Креолка у очајању скочи, написа писмо полицији, да ода ко је тај Ђорђе и полуде.

Да боме! Писмо није отишло у руке префекту него Ђорђу и он се спасе. За његову тајну нико дознао није; и сад, (ако писац нема ништа противу тога), младенци су нашли тихо пристаниште, где су као голубчићи савили гњездо вечне љубави.

Можда ће нас упитати когод; за што смо у овако озбиљном сижету уплели ток ироничког излагања. Нека нам се не замери ово. На то нас руководи она неприродна романтика, која се, по где где, у овоме комаду помаља. А сад пођимо даље.

Читаоци су из овог сижета могли видети пре свега то, да је полазна тачка драме на нездравом темељу постављена. Писац је створио прво романтичку ситуацију, каква се, код људи здравих, код људи, из живота копираних, никад не налази. На основу таквога темеља покушао је сазидати зграду; покушао је извести дело до краја И он га је извео;

али то све одговара полазној тачки. Креолка је према сижету ове драме, карактер скроз измишљен. Преставите себи само једно девојче, које робује, трпи камџије господара, који је злостављају. Дође млад, леп, а богат центлмен; избави је ропства, залаже за њу живот. Она са њиме поутује, две године живи у изобиљу и што год јој је воља чини. Па од једном заборави све то; каже своме избавиоцу да га није никад водела и хоће да живи засебно. — Нека нам опрости поштовани писац; али оваког карактера сумњамо да игде имаде. Но ако га баш и има онда опада сав онај вео, којим писац обавија нагогу главне јунакиње, представљајући је пред светом, као карактер истина лакомислен, али и честит. Она је онда само једна обичња блудница, а све што се око ње дешава није ништа друго него маска, под којом се скрива онај опасни црв, који подгриза морал друштвени. Без сумње, писац би много добио, да је овог друштвеног црва изнео у правој светлости; да нам га је са свом истином представио. Могао нам је представити лице, код кога су појмови морала, благодарности, и т. д. на тако ниском ступњу развића или тако убијени да их она више и не разуме, те услед тога пада у онако необјашњиве погрешке, према своме избавиоцу. Онда би ми пред собом видели живот онакав какав је и гнушали би га се. Али овде писац није то хтео. Шта више он је све то застро, лепим, ружичастим, велом и приказао нам, у тако примамљивим цртама, да смо чисто уздахнули, за што се и код нас овакве врлине не развијају? Али баците на страну лепу конверзацију, скините са свију ових јунака, свију ових беспослених центлменских коцкара, романтичну копрену; загледајте им дубоко у душу и ви ћете видети једну развратну слику, болесног морала, разорних нарави; видећете људе који су, до темеља, свој дух упропастили и који неимајући више ни једног ослоња човечанског, заударају трулежом разврата. — Ужасна грдоба требала је бити обнажена. Овако покривена у примамљивој одећи само нас маме и храбри, показујући нам оне лажне дражи таког живота, и прикривајући, пријатним мирисом лепе конверзације, онај несносни задах, који се са овог трулежа вије. —

И овом прилом, дакле, ми смо изгубили једно вече; или боље да се изразимо, ми смо наше и онако већ доста растројене нарави, упропаћивали. Али за Бога! Шта се то кога тиче. Брод нашега образовања треба да плови кули светленици, кули свет-

ског образовања, Паризу. Све што је одовуд добро је. Наше дивљачке, оријенталне, нарави треба једном за свагда прекратати! Па зато се бацимо на недра првој сирени. Она ће нас на своја недра пригрлити, љубити и миловати. У раскошном загрљају њезином успаваће нас, и ми ће мо сањати најлепше снове, који се са њезиних груди могу уснити. А што ће нам она за то исисати све сокове живота; живота, који је прост али у чијој се простоти здравље огледа, то је само једна сићушна маленкост! То је ова награда, коју ми својевољно плаћамо за пољубац ма каквој моралној сирени, ма каквој Нани, коју у часу баханалијског расположења упознамо.

Завршујући о самоме делу да пређемо сада на игру глумаца. Г-ђа *Гриурова*, као Креолка, приказала је ову ролу на такав начин, како се само за мислити може. Елегантно кретање, са конверзацијом; а нарочито извођење оног душевног потреса, као и тренутни прелаз к лудилу, тако је психолошки изведен, да смо за тренутак заборавили, е је све ово само на позорници. Она нас је одвела у истински живот и по нашем мишљењу све је учинила, што је кадра учинити једна вештакиња, која има ренеме правог уметника. Само грдна штета што је морала да утроши толико штудије око ничега. Њезином приказивању је подпуно хармонирало и приказивање нашег уметника *Т. Јовановића* као и г. *Динуловића*. Виктора (Јовановић) и Потена (Динуловић) не би нико други боље представио. Обојица су схватили подпуно, жалосно комичну, ситуацију два карактера, који у коцкарници Креолкиној изгубише здравље, новац, па и морал свој.

Г. *Гавриловић* је приказао своју ролу Ди Хамела врло романтично. То је погрешка његова, коју, у овој прилици, несмемо строго узети; пошто је сам писац Ђорђа романтичним и начинио. Једина погрешка г. *Гавриловића* била је у томе, што је за време првог чина пао одмах у декламацију, а тога треба да се чува. Ако и јесте он одмах, у првом чину у узбуђеном стању; ако и јесу код њега већ страсти дошле на свој врхунац ипак за то, у изражавању свога бола није смео прећи границу обичног говора и падати у декламовање; у осталим чиновима он се од овога доста отимао, али ветар који га је одмах у почетку захватио, био је доста снажан те је до краја дотрајао.

Јошт нам остаје на проговоримо о младој глумици *г-ћи Зорци*. Ми смо имали прилике видети у њезиној струци: субрете и кокете; ту је го-

спођа Зорка изврсна. И баш тога ради ми се чудимо, како се ово на ум не узима и неизбегава давати ролу једној глумици, које се фах *из темела* разликује од дотичне роле. Како смо само сажаљевали г-ђу Зорку, гледајући њезине патње и труд да изведе очајање нервозне Марцеле. У најтрагичнијим моментима лице г-ђе Зорке изгледаше нам пуно свежег, субретног, хумора. Па је ли она за то крива? Није. — Она се трудила да замени г-ђу Ђуришићеву, која је у стању да тако што верно прикаже.

Нама је, до душе познато да у Позоришу немамо довољно снага, те да би се могло давати глумицама само роле њиховог фаха; али, за то ипак, могла би се избегавати овако очевидна разлика рола од фаха глумичиног. Већ нпр. ми не мерамо што јој је дато да прикаже у *Гартифу* собарицу, и ако је карактер те собарице наивно лакомислен и брбљав, а никако каћиперски. Ово се може опростити из горепоменутог разлога; али дати овако сентиметалну ролу овој, која има са свим други позив у приказивању, то је груба погрешка. — Надамо се, да ћемо се што скорије одужити г-ћи Зорци са достојном похвалом, чим јој се дадне прилике да се у своме фаху појави.

Још нам је остало места да споменемо и *позоришног шаптача*. Овај племенити човек показао је и овом приликом своју усрдну пажњу према публици. Публика није чула његовог гласа, чак ни онда, кад су по једини глумци, по своме светом обичају, очекивали од њега да прочита публици она места, из њихових рола, која нису научили.

Д. И.

НАРЕДБА.

Како свињски касаци, тако и механџије, печењари, кувари и њима подобни, дужни су да заклате свиње или прасце доносе на кантар општински ради маркирања, као што је то и до сад рађено; но пошто су зими дани краћи, то се овим, до даље наредбе, налаже да сви од горе именованих доносе заклата грла ради маркирања *најдмље до шест сати по подне*; доцније који донесе неће му се маркирати и сматра се за кријучара.

Из седнице Суда општине Београдске КСМ[№] 1383286 3 децембра 1888. год.